איצטריך סד"א נילף חמשה עשר חמשה עשר מחג המצות מה להלן נשים חייבות אף כאן נשים חייבות צריכא והרי ראיה דמצות עשה שהזמן גרמא וטעמא דכתב רחמנא [ו]זכורך [א]להוציא הנשים הא לאו הכי נשים חייבות איצטריך סד"א נילף ראיה ראיה מהקהל ואדילפינן מתפילין לפטורא נילף משמחה לחיובא [י]אמר אביי [ב]אשה בעלה משמחה אלמנה מאי איכא למימר בשרויה אצלו ונילף מהקהל משום דהוה מצה והקהל שני כתובים הבאים כאחד [י]וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדים אי הכי תפילין וראיה נמי שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים צריכי דאי כתב רחמנא תפילין ולא כתב ראיה הוה אמינא נילף ראיה ראיה מהקהל ואי כתב רחמנא ראיה ולא כתב תפילין הוה אמינא אקיש תפילין למזוזה צריכא אי הכי מצה והקהל נמי צריכי למאי צריכי בשלמא אי כתב רחמנא הקהל ולא כתב מצה ה"א נילף חמשה עשר חמשה עשר מחג הסוכות אלא ניכתוב רחמנא מצה ולא בעי הקהל ואנא אמינא טפלים חייבים נשים לא כל שכן הילכך הוה להו ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים הניחא למאן דאמר אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר ותו מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות מנלן דיליף ממורא מה מורא נשים חייבות אף כל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות ונילף מתלמוד תורה משום דהוה ליה תלמוד תורה ופריה ורביה שני כתובים הבאים כאחד וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים

ולרבי

איצטריך. למיעוטא בהדיא: **מה להלן נשים חייבות.** באכילת מצה לילה הראשונה: **ראיה.** מצות עשה היא יראה כל זכורך[ד]: **ראיה ראיה מהקהל.** דכתיב ביה (דברים לא) בבא כל ישראל לראות והתם נשים חייבות דכתיב[ה] האנשים והנשים והטף: **ואדילפינן מתפילין לפטורא.** אמתני׳ (לעיל דף כט.) פריך דנגמר כל מצות עשה שהזמן גרמא מתפילין לפטור את הנשים בבנין אב דמה מצינו בתפילין: **נילף.** בנין אב במה מצינו משמחה שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות: **בעלה משמחה.** אין חובת השמחה תלויה בה אלא על בעלה שישמחנה קרי ביה ושימחת: **אלמנה מאי איכא למימר.** הא כתיב בה שמחה דכתיב (דברים טז) והגר והיתום והאלמנה: **בשרויה אצלו.** לא נצטוית היא אלא בעניה הכתוב מדבר ונצטוה מי שהיא שרויה אצלו לשמחה משלו במאכל ומשתה וכלי פשתן[ו]: **אי הכי תפילין וראיה נמי ניהוי שני כתובים כו׳.** והיכי ילפת מתפילין לפטור הא כתיב פטורא בין בתפילין דאיתקיש לת"ת בין בראיה דכתיב זכורך להוציא את הנשים: **צריכי.** למיכתב פטורא בתרווייהו דלא גמירי מהדדי הילכך לאו למימרא דאין מלמדין איכתיב בתרווייהו אלא משום דלא הוה גמיר חד מחבריה כדמפרש ואזיל: **דאי כתב רחמנא.** פטורא דנשים בתפילין ולא כתב בראיה ה"א נילף (א) ראיה מהקהל לחייב את הנשים: **א"ה מצה והקהל נמי צריכי.** ולאו שני כתובים הבאים כאחד ניהו ונילף שאר מצות עשה מינייהו לחובא: **למאי צריכי.** תרווייהו אלא חד מינייהו נכתוב ונגמר אידך מיניה עם כל שאר מצות עשה: **בשלמא אי הוה כתב.** חובא בהקהל לא הויא אתיא מצה מיניה בבנין אב דאנא אמינא נגמר ג"ש מחג הסוכות ט"ו ט"ו מה להלן נשים פטורות דכתיב האזרח להוציא הנשים אף מצה נשים פטורות: **ואנא אמינא טפלים חייבין.** דכתיב (דברים לא) והטף: **מה"ל.** נילף כל מצות עשה שהזמן גרמא ממצה והקהל לחובא: **ממורא.** איש אמו ואביו תיראו[ז] דילפינן ביה נשים לעיל (דף כט.) כשהוא אומר תיראו הרי כאן שנים: **ונילף מתלמוד תורה.** לפטורא:

ופדיון

סד"א נילף ט"ו ט"ו מחג המצות מה להלן נשים חייבות. פירש בקונטרס[א] כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה וא"ת למאי איצטריך במצה[ב] דכל שישנו בבל תאכל ולומר דנשים חייבות במצה בלאו הכי נמי ידעינן שנשים חייבות במצה דאי פטורות למה לי האזרח להוציא את הנשים דגבי סוכה פשיטא דפטורות דהא מ"ע שהזמן גרמא היא אלא ש"מ דנשים חייבות במצה ולהכי איצטריך האזרח גבי סוכה להוציא את הנשים דלא נילף ט"ו ט"ו מחג המצות ואם כן למה לי טעמא דכל שישנו וי"ל דע"כ איצטריך לטעמא דכל שישנו דאי לא דמוין מייתי דנשים חייבות במצה ה"א האזרח אתא לרבויי נשים דלמעוטי לא איצטריך דהא מ"ע שהזמן גרמא הוא אבל השתא דחזינן דחייבות במצה מכל שישנו בבל תאכל חמץ א"כ ע"כ האזרח למעוטי אתא דלרבות לא איצטריך דמג"ש דט"ו ט"ו נפקא: **אשה** בעלה משמחה. פי׳ בקונטרס אין חובת השמחה בה אלא על בעלה שישמחנה אלמנה מאי איכא למימר פירוש דכתיב בה שמחה דכתיב (דברים טז) והלוי והגר והיתום והאלמנה ומשני בשרויה אצלו כלומר לא נצטוית היא אלא בעניה הכתוב מדבר שנתחייב מי שהיא שרויה אצלו לשמחה משלו במאכל ובמשתה וכלי פשתן עד כאן לשונו וקשה לר"ת דהיינו בזמן שאין בהמ"ק קיים כדמוכח בערבי פסחים (פסחים דף קט.) דקאמר אנשים בראוי להם ביין ונשים בראוי להם בבגדי צבעונים והוא מילתא לא מיתוקמא אלא בזמן שאין בהמ"ק קיים כדאמר התם דבזמן הזה אין שמחה אלא ביין אבל בזמן שבהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר[א] שנאמר[י] וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ועוד דמשמע מתוך לשון הקונטרס שאינו חייב להעלותה לירושלים ולהאכילה שלמי שמחה מיהו במס׳ חגיגה (דף ו.[כ]) לא משמע הכי דקאמר התם בן שאינו צריך לאמו חייב[ל] להעלות עולת ראיה להר הבית ואם הוא צריך לאמו אינו חייב ופריך עד[מ] האידנא מאן אתייה וקאמר אביי עד הכא דהוה אמיה דמיחייבה בשמחה אתייה ועוד[ג] אי שמחה בכלי פשתן זה יכולה לעשות בביתה ועוד תניא בתוספתא (דחגיגה פ"א) [נ]שלש מצות נצטוו ישראל ראיה חגיגה שמחה יש בראיה שאין בשניהם שכולה לשמים ויש בחגיגה מה שאין בשניהם שכן נוהגת לפני הדבור ויש בשמחה שאין בשניהם שהשמחה נוהגת באיש ובאשה אלמא בגוף הקרבן [ס]קאמר ומפרש ר"ת אשה בעלה משמחה בשלמי שמחה שלו שהחובה מוטלת על בעלה[ד] ובאלמנה על שרויה אצלו אבל היא גופה לא מיחייבא לאתויי שלמי שמחה: [ה] **ואי** כתב ראיה ולא כתב תפילין. אינו ר"ל דלא ליכתוב תפילין כלל דמצות תפילין איצטריך ליכתוב אלא ה"ק לא ליכתוב תפילין היקישא דתפילין לת"ת: **ולא** בעי הקהל. פי׳ לא ליכתוב חיובא דנשים גבי הקהל אבל מצות הקהל [ע]בעי למיכתב: **ה"א** נילף ראיה ראיה מהקהל. וא"ת הא אמרינן מצה והקהל הוו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין וי"ל דמג"ש דראיה ראיה הוה אמינא [ו]דילפינן ראיה מהקהל: **ואנא** אמינא טפלים חייבים נשים לא כל שכן. וא"ת למה לי האי ק"ו בלאו ק"ו נמי מצי למילף הקהל ממצה[ז] לחייב נשים ואפילו לא כתיב [פ]נשים בהקהל כלל שכן שיטת כל שני כתובים וי"ל דאי לא כתיב נשים בהקהל[ח] ה"א אדרבה נילף ראיה דהקהל מעולת ראיה ולפטור כדקאמר לעיל[ט] וא"ת כיון דלא נילף חיוב דהקהל ממצה למה לי דאמר ליכתוב רחמנא מצה ולא בעי הקהל[י] בלא מצה נמי נפקא לן חיובא בהקהל מטפלים בק"ו טפלים חייבים וכו׳ וי"ל דאי לא כתיב נשים במצה הוה אמינא דמקל וחומר לא אתו נשים לחיובא דטפלים מעלו מנשים לפי שבאים לכלל חיוב אבל נשים [צ]אין סופן לבא לידי חיוב לא אבל השתא שאלינו דנשים חייבות במצה וטפלים פטורים מעתה נוכל לדון מק"ו בהקהל היכא דטפלים חייבים אינו דין שיהו נשים חייבות: **נשים** חייבות מנ"ל דיליף ממורא. וא"ת אמאי לא קאמר דילפינן ממזוזה ויש לומר דהוה מצי למימר דיליף ממזוזה וחד מינייהו נקט וא"ת אם כן הוי מורא ומזוזה שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין וי"ל דצריכי תרווייהו דאי כתב מורא ולא כתב מזוזה הוה אמינא דבמזוזה יהיו פטורים דילפינן מת"ת ואי כתב מזוזה ולא כתב מורא הוה אמינא דבמורא יהיו פטורין כדלקמן (דף לה.) דאין סיפק בידה לעשות: **ונילף** מת"ת. ואם תאמר אדרבה אית לן למילף ממורא לחיוב דהא אמר פ"ק דיבמות[ק] (דף ח.) כל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן ואמר הר"ס דמסברא דמת"ת איכא טפי למילף כיון דאשכחן דנשים פטורות ממצוה יקרה וחביבה כת"ת[ל] דין הוא שיהו פטורין בכל השאר שלא הזמן גרמא ע"ל דסברא הוא למילף טפי מת"ת ממורא דשאני אב ואם דהוקש כבודם לכבוד [ק]המקום[מ] ואין למילף שאר מצות מינה[נ] ע"ל דאין סברא לומר נילף ממורא דמורא נמי לפעמים דאינה חייבת היכא דרשות אחרים עליה כדאמרינן (לעיל דף ל:) אשה אין סיפק בידה לעשות:

ולרבי

עין משפט נר מצוה

שפה א מיי׳ פ"ב מהל׳ חגיגה הל׳ א סמג עשין רכו:
שפו ב מיי׳ שם פ"א הל׳ א סמג שם:

מסורת הש"ס

א) חגיגה ד. ע"ש, ב) ר"ה ו:, ג) [לעיל כט. וש"נ], ד) [שמות כג, יז], ה) [דברים לא], ו) [פסחים קט ע"א ע"ש], ז) [ויקרא יט, ג], ח) [לעיל בע"א כד"ה והרי אכילת], ט) [בתוס׳ רשב"י נוסף: לטעמא], י) [דברים כז, ז], כ) [שם ד"ה דמחייבא], ל) [נ"ל חייב לעלות להר הבית וכו׳. יעב"ץ ע"ש], מ) [נ"ל הכא. (רש"ש)], נ) [כל זה איתא בחגיגה ו:], ס) [בתוס׳ הרא"ש: בגוף הקרבן מחייבי נשי], ע) [בתוס׳ רשב"י: איצטריך למיכתב], פ) [נדל"ל טפלים, וכן בסמוך. (תפארת למשה)], צ) [נדל"ל דאין], ק) [לעיל ל ע"ב],

* * *

תורה אור השלם

ו. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶל פְּנֵי הָאָדֹן יְיָ: שמות כג יז

* * *

גליון הש"ם

תוס׳ ד"ה ה"א כו׳ דילפינן ראיה מהקהל. עי׳ זבחים מז ע"א רש"י ד"ה אין מלמדים:

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דאי כתב וכו׳ נילף ראיה ראיה מהקהל: (ב) תוס׳ ד"ה ה"א נילף וא"ת נ"ל ד"ה ואי כתב וא"ת ד"ה ולא בעי:

* * *

מוסף רש"י

סד"א נילף חמשה עשר וכו׳. מה התם נשים חייבות באכילת מצה ואע"ג דמצה מצות עשה שהזמן גרמא (סוכה כח.). ראיה. במצות ראיה כל זכורך שצריכין להתראות בעזרה ברגל (חגיגה ב.). נילף ראיה ראיה מהקהל. דהוי נמי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות (חגיגה ד.). אשה בעלה משמחה. בבגד צבעונין, בא"י בבגדי פשתן המגוהצים (ר"ה ו:). וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין. מדלא כתיב אחד ונגמור כולהו מיניה (לעיל כד.). מדהדר כתביה גלוין ולא ילפא מחבריה ש"מ דוקא הני קאמר (פסחים מח.). מתלמוד תורה. נשים פטורות דכתיב ולימדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם (עירובין כז.). ופריה ורביה. דכתיב פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש (שם).

מוסף תוספות

א. כלומר בשלמי שמחה שאין נאכלין אלא בירושלים. ריטב"א. ב. בתוס׳ הרא"ש ליתא לתיבת דעוד. ועי׳ בהגהות וחידושים בשם בן אריה. ג. בעלה משמחה שהחיוב על בעלה ולא עליה לפיכך לא קרינא בה ובאת שמה והא דקאמר בחגיגה דמחייבה אימיה משום בעלה ולא משום היא. תוס׳ ר"ה ו: ועי"ש. ד. נילף הקהל במה מצינו ממצה. תוס׳ הרא"ש. ה. בתוס׳ הרא"ש. דאי לאו ק"ו. ו. אבל השתא דאיכא ק"ו מוקמינן ג"ש למילתא אחריתי וילפינן נמי האי ק"ו. תוס׳ הרא"ש. ז. דמשמע משום דכתיב מצה הוא דלא בעי הקהל מה ענין ק"ו זה אצל מצה. שם. ח. גבי אשת אח ואחות אשה. שם ט. דאשכחן דגדול מכיבוד אב כדאמרינן (פיאה פ"א מ"א) ות"ת כנגד כולן ומפריה ורביה כדאמרינן לעיל (כט:) ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה ומהקרבת תמידין כדאמרינן במגילה (ג.) ואפ"ה פטר ביה נשים דין הוא דנילף מיניה לחומרא לאידך דלא חמירא כוותיה. שם. י. וכיון דחמירא כולי האי לא גמרינן מיניה לחומרא לאידך דלא חמירא כוותיה. ריטב"א. כ. כדאמרינן בסוף אלו מציאות (ב"מ לב.) דאע"ג דבכל התורה כולה קיימא לן דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה אי לאו דאשמועינן דכולכם חייבים בכבודי הוה אמינא דכיבוד אב ואם דחי עשה ולא תעשה משום שהוקש כבודם לכבוד המקום אלמא לא ילפינן שאר מצות ממורא. תוס׳ הרא"ש.